Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 24 martie 2022 [1]

Cauza C-633/20

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.
împotriva
TC Medical Air Ambulance Agency GmbH

[cerere de decizie preliminară formulată de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania)]

„Trimitere preliminară – Libera circulație a persoanelor și a serviciilor – Libertatea de stabilire – Libera prestare a serviciilor – Noțiunea de intermediere de asigurări – Asigurări de grup – Posibilitatea de a garanta consumatorilor aderarea la o asigurare de grup”

I. Introducere

1. În prezenta cauză, instanța de trimitere solicită Curții să interpreteze mai multe noțiuni utilizate de Directiva 2002/92/CE [2] și de Directiva (UE) 2016/97 [3]. Răspunsul Curții urmărește să permită instanței de trimitere să stabilească dacă pârâta din litigiul principal este un „intermediar de asigurări” în sensul celor două directive.

2. Prezenta cauză permite Curții să examineze o construcție juridică specifică rezultată din practică. Este vorba despre asigurările de grup. Geneza acestei construcții nu este certă, iar potrivit anumitor surse, este de asemenea reprobabilă. Se precizează că își are originea în secolul al XIX-lea, în contractele încheiate de negustorii de sclavi în scopul de a-și proteja interesele financiare. În temeiul unor asemenea contracte, asigurătorul trebuia să se angajeze să plătească o anumită sumă de bani în cazul decesului sclavului [4].

3. Într-o hotărâre pronunțată de Curte cu aproape o lună în urmă, Curtea a statuat deja că o „întreprindere titulară a poliței de asigurare” care a încheiat un contract de asigurare de viață de grup legat de fonduri de capital este un „intermediar de asigurări”, în sensul Directivei 2002/92, atunci când desfășoară, în schimbul unei remunerații, o activitate care constă în a propune unor

1 Limba originală: polona.

2 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 9 decembrie 2002 privind intermedierea de asigurări (JO 2003, L 9, p. 3, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 246).

3 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 20 ianuarie 2016 privind distribuția de asigurări (reformare) (JO 2016, L 26, p. 19).

4 A se vedea R. H. Jerry, D. R. Richmond, *Understanding Insurance Law*, LexisNexis, New Providence, 2018, p. 791, nota de subsol 1.

consumatori să adere la această asigurare și să încheie astfel un contract de asigurare de viață cu întreprinderea de asigurare, precum și în a oferi consultanță financiară referitoare la investirea capitalului constituit din primele de asigurare [5].

4. În schimb, această hotărâre a fost pronunțată într-un context diferit de cel care stă la baza întrebării preliminare adresate în prezenta cauză. De altfel, aceasta nu pare să înlăture toate îndoielile referitoare la construcția juridică specifică a asigurărilor de grup și, în orice caz, nu răspunde la întrebarea referitoare la distincția dintre furnizarea unei protecții asigurătorii prin recurgerea la o asigurare de grup, ceea ce constituie o „intermediere de asigurări”, și furnizarea unei protecții asigurătorii care nu constituie o „intermediere de asigurări”. Hotărârea menționată nu abordează, așadar, în mod direct aspectele juridice care au dat naștere îndoielilor instanței de trimitere în prezenta cauză.

5. Astfel, la originea îndoielilor instanței de trimitere se află două chestiuni juridice care privesc tocmai construcția juridică a asigurării de grup, astfel cum aceasta funcționează în prezent în circuitul economic. Acestea privesc, pe de o parte, posibilitatea de a „adera la o asigurare de grup” și de a „încheia un contract de asigurare” în împrejurări precum cele din speță și, pe de altă parte, posibilitatea de a combina rolul de „intermediar de asigurări” și de „titular de poliță de asigurare” în aceleași împrejurări.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva privind intermedierea de asigurări

6. Potrivit articolului 2 punctele 3 și 5 din Directiva 2002/92:

„În sensul prezentei directive:

[…]

3. «intermediere de asigurări» înseamnă orice activitate care constă din prezentarea sau propunerea unor contracte de asigurare sau din desfășurarea altor acțiuni pregătitoare în vederea finalizării unor astfel de contracte sau de contribuție la gestionarea sau derularea unor astfel de contracte, în special în cazul unei solicitări de daune.

   Aceste activități nu sunt considerate intermediere de asigurări în cazul în care sunt realizate de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează sub răspunderea unei întreprinderi de asigurare.

   Nu se consideră a fi intermediere de asigurări furnizarea ocazională de informații în contextul unei alte activități profesionale, cu condiția ca scopul activității respective să nu fie acordarea de asistență unui client în vederea încheierii sau derulării unui contract de asigurare, gestionarea, cu titlu profesional, a solicitărilor de daune ale unei întreprinderi de asigurare, precum și compensarea daunelor și evaluarea de către un expert a solicitărilor de daune.

[5] A se vedea Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „unit-linked”) (C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctele 87 și 88).

[…]

5. «intermediar de asigurări» înseamnă orice persoană fizică sau juridică ce inițiază sau desfășoară, în schimbul unei remunerații, activități de intermediere de asigurări”.

2. Directiva privind distribuția de asigurări

7. Articolul 2 alineatul (1) punctele 1, 3 și 8 din Directiva 2016/97 prevede:

„(1) În sensul prezentei directive:

1. «distribuție de asigurări» înseamnă orice activitate care constă în consultanță cu privire la contractele de asigurare, propunerea de astfel de contracte sau desfășurarea altor acțiuni pregătitoare în vederea încheierii unor astfel de contracte, în încheierea unor astfel de contracte sau în asistență pentru gestionarea sau derularea unor astfel de contracte, în special în cazul unei solicitări de despăgubiri, inclusiv furnizarea de informații privind unu sau mai multe contracte de asigurare în conformitate cu criteriile selectate de consumatori pe un site web sau prin alte mijloace de comunicare și alcătuirea unui clasament al produselor de asigurare, inclusiv comparații de preț și de produse, sau o reducere la o primă, în cazul în care consumatorul are posibilitatea de a încheia în mod direct sau indirect un contract de asigurare prin utilizarea unui site web sau a altor mijloace de comunicare;

[…]

3. «intermediar de asigurări» înseamnă orice persoană fizică sau juridică, alta decât o întreprindere de asigurare sau reasigurare ori angajații acesteia și alta decât un intermediar de asigurări auxiliare, care inițiază sau desfășoară, în schimbul unei remunerații, activități de distribuție de asigurări;

[…]

8. «distribuitor de asigurări» înseamnă orice intermediar de asigurări, intermediar de asigurări auxiliare sau întreprindere de asigurare.”

B. Dreptul german

8. Reglementarea privind intermedierea de asigurări figurează la articolul 34d din Gewerbeordnung (Codul privind organizarea profesiilor industriale, comerciale și artizanale, denumit în continuare „GewO”). Această dispoziție a fost modificată în perioada relevantă pentru faptele din litigiul principal. Modificările în vigoare de la 23 februarie 2018 au urmărit să asigure conformitatea dreptului german cu Directiva 2016/97.

9. Independent de modificările menționate, această dispoziție implică în esență obligația oricărei persoane care dorește să acționeze în calitate de broker sau de agent de asigurări în vederea încheierii de contracte de asigurare (denumit în continuare „intermediarul de asigurări”) de a obține o autorizație din partea camerei de comerț și industrie competente. Persoana care obține o astfel de autorizație este obligată să se înscrise în registrul prevăzut în acest scop.

III. Situația de fapt din litigiul principal, procedura în fața Curții și întrebarea preliminară

10. Pârâta din litigiul principal însărcinează prestatorii de servicii de publicitate să propună consumatorilor, prin intermediul publicității la domiciliu, posibilitatea de a adera, în schimbul unei remunerații, la „TC Medical Air Ambulance Agency GmbH Mitgliedergemeinschaft”. Înscrierea ca membru dă dreptul de a beneficia de diferite prestații în cazul unei îmbolnăviri sau al unui accident în străinătate. Printre aceste prestații figurează rambursarea cheltuielilor îngrijirilor medicale necesare și transportului pacientului, organizarea și utilizarea transporturilor relevante, precum și exploatarea unui „centru de alertă” telefonic.

11. Astfel cum explică instanța de trimitere, prestațiile la care dă dreptul înscrierea ca membru sunt furnizate în principiu fie în mod direct, utilizând activele pârâtei din litigiul principal, fie prin intermediul creanțelor care rezultă din asigurarea de grup, creanțe pe care pârâta le transferă clienților săi.

12. Astfel, pârâta este ținută de un contract cu o societate care, cu ajutorul personalului său medical și al unui avion, furnizează pârâtei o parte din prestații (calificate de instanța de trimitere sub denumirea „prestații de asigurare”) și asigură organizarea unui centru de alertă 24 de ore din 24. În acest scop, pârâta îi plătește o remunerație.

13. În plus, pârâta a încheiat, în calitate de titular de poliță, cu o societate de asigurări un contract de asigurare de grup potrivit căruia clienții pârâtei beneficiază de o asigurare care acoperă riscurile de boală sau de accident atunci când călătoresc în străinătate, precum și cheltuielile de transport național și internațional până la locul de reședință. Pârâta plătește primele datorate asigurătorului, iar membrii grupului îi plătesc o remunerație în schimbul protecției asigurătorii.

14. Nici pârâta, nici prestatorii de servicii de publicitate nu dispun de o autorizație pentru desfășurarea activității de intermediere de asigurări.

15. Asociația pentru protecția consumatorilor reclamantă consideră că activitatea pârâtei este contrară normelor de concurență. Aceasta susține în esență că pârâta desfășoară o activitate de intermediere de asigurări, ceea ce necesită o autorizare din partea sa. Aceasta adaugă că, în orice caz, activitatea pârâtei este organizată astfel încât să dea impresia că pârâta însăși furnizează prestațiile de asigurare de care beneficiază clienții săi. Acesta este motivul pentru care a solicitat instanței de trimitere să oblige pârâta, cu titlu principal, să înceteze să propună sau să intermedieze în favoarea clienților, fără autorizația necesară pentru a realiza o intermediere de asigurări, contracte de adeziune la un grup de persoane asigurate.

16. Instanța de prim grad a admis această acțiune. În schimb, instanța de al doilea grad de jurisdicție, sesizată în urma apelului formulat de pârâtă, a respins această acțiune. Instanța de al doilea grad de jurisdicție a apreciat că un intermediar de asigurări nu poate fi decât o entitate care nu este ea însăși nici titular de poliță de asigurare, nici asigurător. Or, pârâta a încheiat contractul de asigurare de grup ca titular de poliță de asigurare, în nume propriu și pe seama unor terți.

17. În prezent, instanța de trimitere, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), este sesizată cu acest litigiu în recurs. Această instanță consideră că temeinicia căii de atac depinde de aspectul dacă, în temeiul dreptului german, pârâta trebuie să dispună de o autorizație pentru a acționa, în schimbul unei remunerații, în calitate de intermediar care propune consumatorilor să adere la o asigurare de grup. Potrivit instanței menționate, răspunsul la această

întrebare depinde, așadar, de interpretarea articolului 2 punctele 3 și 5 din Directiva 2002/92 (definiția noțiunilor „intermediere de asigurări” și „intermediar de asigurări”) și a articolului 2 alineatul (1) punctele 1, 3 și 8 din Directiva 2016/97 (definiția noțiunilor „distribuție de asigurări”, „intermediar de asigurări” și „distribuitor de asigurări”).

18. În aceste condiții, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), prin decizia din 15 octombrie 2020, primită de Curte la 25 noiembrie 2020, a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„O întreprindere care, în calitate de titular de poliță de asigurare, deține la o societate de asigurări o asigurare împotriva riscurilor de boală în străinătate, precum și o asigurare a costurilor aferente returnării la domiciliu din străinătate și din interiorul țării, ca asigurare de grup pentru clienții săi, care [oferă] consumatorilor [posibilitatea] de a se înscrie ca membri, ceea ce le dă dreptul să beneficieze de prestații de asigurare în cazul unei îmbolnăviri sau al unui accident în străinătate, și care primește de la persoanele devenite membre o remunerație în schimbul protecției asigurătorii dobândite, este un intermediar de asigurări în sensul articolului 2 punctele 3 și 5 din Directiva 2002/92/CE și al articolului 2 alineatul (1) punctele 1, 3 și 8 din Directiva (UE) 2016/97?”

19. Părțile din litigiul principal, guvernele german, italian și ceh, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. Părțile din litigiul principal, guvernul german, precum și Comisia au fost reprezentate în ședința care s-a desfășurat la 12 ianuarie 2021.

IV. Analiză

20. Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 punctele 3 și 5 din Directiva 2002/92 și articolul 2 alineatul (1) punctele 1, 3 și 8 din Directiva 2016/97 trebuie interpretate în sensul că este un „intermediar de asigurări”, în sensul acestor directive, o persoană fizică sau juridică ce deține, în calitate de titular de poliță, o asigurare încheiată cu o întreprindere de asigurări împotriva riscurilor de boală în străinătate, precum și o asigurare a costurilor aferente returnării la domiciliu din străinătate și din interiorul țării, ca asigurare de grup pentru clienții săi, care oferă acestor persoane[6] posibilitatea de a se înscrie ca membri, ceea ce le dă dreptul să beneficieze de prestații de asigurare în cazul unei îmbolnăviri sau al unui accident în străinătate, și care primește de la persoanele devenite membre o remunerație în schimbul protecției asigurătorii dobândite.

21. Înainte de a proceda la analiza întrebării preliminare, vom aborda anumite aspecte terminologice care pot fi relevante în vederea unei înțelegeri corecte a acestei întrebări.

22. Desigur, întrebarea preliminară, astfel cum este formulată de instanța de trimitere, ar putea fi interpretată de asemenea în sensul că urmărește să se stabilească dacă pârâta din litigiul principal este un „intermediar de asigurări” în sensul Directivei 2002/92 și un „distribuitor de asigurări” în sensul Directivei 2016/97.

23. Astfel, Directiva 2016/97 a modificat definițiile care figurează la articolul 2 punctele 3 și 5 din Directiva 2002/92.

[6] Este adevărat că, în cuprinsul întrebării preliminare, instanța de trimitere utilizează noțiunile de „clienți” și de „consumatori”. În lumina împrejurărilor din cauza principală, este vorba însă despre aceleași persoane.

24. Una dintre modificările aduse prin adoptarea Directivei 2016/97 este extinderea cercului de entități care sunt supuse (chiar dacă uneori în grade diferite) unor asemenea obligații, care, în cadrul Directivei 2002/92, nu se aplicau în principiu decât persoanelor care desfășoară o activitate de „intermediere de asigurări” în sens clasic.

25. Acest lucru reiese din considerentele Directivei 2016/97 și din partea dispozitivă a acesteia.

26. Considerentul (9) al Directivei 2002/92 preciza că „[p]rodusele de asigurări pot fi distribuite de diferite categorii de persoane sau instituții, cum ar fi agenți, brokeri și agenți de asigurări bancare”. În schimb, considerentul (5) al Directivei 2016/97 enumeră, pe lângă agenți, brokeri și entitățile care oferă produse de asigurări clienților băncilor, „întreprinderile de asigurare, agenții de turism și societățile de închiriat autovehicule” printre entitățile care își desfășoară activitatea în domeniul distribuției de asigurări. În plus, a fost vizată extinderea domeniului de aplicare al directivei la entitățile care distribuie produse de asigurări prin utilizarea noilor tehnologii și a canalelor de distribuție create datorită acestora [7].

27. În ceea ce privește partea dispozitivă a directivelor, în măsura în care poate fi pertinentă pentru a răspunde la întrebarea preliminară, deși Directiva 2002/92 a utilizat noțiunile de „intermediere de asigurări” (și de „intermediar de asigurări”), Directiva 2016/97 le-a înlocuit cu noțiunea de „distribuție de asigurări”. Aceasta are un domeniu de aplicare material și personal mai larg.

28. Pe lângă activitatea care constă în a propune contracte de asigurare sau în realizarea altor acțiuni pregătitoare în vederea finalizării unor astfel de contracte sau în încheierea unor astfel de contracte sau de contribuție la gestionarea sau derularea unor astfel de contracte, care sunt incluse de asemenea în definiția „intermedierii de asigurare” în sensul Directivei 2002/92, noțiunea de „distribuție de asigurări” include deja în mod expres activitatea de „consultanță” [8].

29. Introducerea unei definiții a noțiunii de „distribuitor de asigurări” era expresia unei tehnici legislative coerente.

30. Cu toate acestea, adoptarea unei noi terminologii nu a condus la renunțarea la noțiunea de „intermediar de asigurări”.

31. Astfel, noțiunea de „distribuitor de asigurări” este mai largă și acoperă orice „intermediar de asigurări”, „întreprindere de asigurare” [9] și „intermediar de asigurări auxiliare” [10].

32. Directiva 2016/97 definește fiecare dintre aceste noțiuni, potrivit cărora „intermediar de asigurări” înseamnă în principiu, ca până în prezent, „orice persoană fizică sau juridică […] care inițiază sau desfășoară, în schimbul unei remunerații, activități de distribuție de asigurări

7 A se vedea considerentul (12) al Directivei 2016/97.

8 Cu toate acestea, trebuie să se aibă în vedere că, în cadrul Directivei 2002/92, „activitățile” care constituie intermediere de asigurare sunt formulate în termeni generali [a se vedea Hotărârea din 31 mai 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag și alții (C-542/16, EU:C:2018:369, punctul 53)] și că directiva însăși făcea referire la obligația de consiliere într-o formă simplificată [articolul 12 alineatul (3)].

9 Această noțiune se regăsea și în Directiva 2002/92. În schimb, în sensul acestei directive, noțiunea de „intermediere de asigurări” nu include activitățile desfășurate „de o întreprindere de asigurare sau de un angajat al unei întreprinderi de asigurare care acționează sub răspunderea unei întreprinderi de asigurare” [articolul 2 punctul 3 al doilea paragraf din directivă]. În ceea ce privește domeniul de aplicare al acestei excluderi, a se vedea Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții. (C-555/11, EU:C:2013:668).

10 La rândul său, această noțiune nu se regăsea în Directiva 2002/92, ci era vorba despre o excludere referitoare la caracterul „auxiliar” al contractelor de asigurare. A se vedea punctul 48 din prezentele concluzii.

[anterior: intermediere de asigurări]”. Desigur, noțiunea de „intermediar de asigurări” nu include „întreprinderile de asigurare” și nici „intermediarii de asigurări auxiliare”, care sunt de asemenea „distribuitori de asigurări”.

33. În speță, nimic nu sugerează că pârâta ar trebui să fie considerată o „întreprindere de asigurări”.

34. În schimb, întrebarea preliminară privește printre altele interpretarea noțiunilor de „distribuție de asigurări” și de „distribuitor de asigurări”, care figurează la articolul 2 alineatul (1) punctele 1 și 8 din Directiva 2016/97. Acesta din urmă include, pe de altă parte, și „intermediarul de asigurări auxiliare”.

35. Se ridică problema dacă un răspuns util pentru instanța de trimitere necesită clarificări cu privire la aspectul dacă pârâta este un „intermediar de asigurări auxiliare” și, prin urmare, un „distribuitor de asigurări”.

36. Desigur, nimic nu sugerează că, potrivit dreptului german, această categorie de intermediari ar fi în mod automat scutită de obligația de a obține autorizația care face obiectul litigiului principal [11]. În plus, instanța de trimitere arată că o persoană care a obținut o autorizație din partea Camerei de Comerț și Industrie competente trebuie să fie înscrisă în registru. Această precizare este însoțită de o analiză a modificărilor introduse prin Directiva 2016/97 în raport cu situația juridică existentă și de constatarea că, în temeiul acestei directive, „intermediarii de asigurări auxiliare” sunt de asemenea obligați să se înregistreze.

37. În schimb, însăși pârâta din litigiul principal, atunci când prezintă „modelul [său] economic”, susține că ar trebui să fie considerată tocmai un „intermediar de asigurări auxiliare”. Această argumentație urmărește să demonstreze că sunt îndeplinite de asemenea condițiile suplimentare pentru a înlătura aplicarea directivei în privința pârâtei. Vom reveni ulterior asupra acestui aspect în prezentele concluzii [12].

38. Un „intermediar de asigurări auxiliare” este descris ca „orice persoană fizică sau juridică […] care inițiază sau desfășoară, în schimbul unei remunerații, activități de distribuție de asigurări în mod auxiliar, cu condiția să fie îndeplinite cumulativ [condițiile prevăzute în această definiție]” [articolul 2 alineatul (1) punctul 4 din Directiva 2016/97].

39. În schimb, în ceea ce privește prezenta cauză, în primul rând, instanța de trimitere nici măcar nu ia în considerare posibilitatea de a califica pârâta din litigiul principal drept „intermediar de asigurări auxiliare”, iar întrebarea sa nu privește interpretarea articolului 2 alineatul (1) punctul 4 din Directiva 2016/97. În realitate, cererea de decizie preliminară nici măcar nu sugerează că pârâta din litigiul principal desfășoară activități de intermediere de asigurări cu caracter auxiliar. În al doilea rând, la originea îndoielilor instanței de trimitere nu se află aspectul dacă unele dintre „prestațiile” furnizate clienților pârâtei din litigiul principal sunt auxiliare în raport cu altele, ci chestiunea dacă este exclus ca aceasta să fie calificată drept „intermediar de asigurări” ca urmare

[11] Dimpotrivă, deși această dispoziție nu este menționată în mod expres de instanța de trimitere, ea figurează la articolul 34d alineatul 8 din GewO și pare să indice că numai un „intermediar de asigurări auxiliare” pentru care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 2 alineatul (1) punctul 3 din Directiva 2016/97 este scutit de obligația de autorizare. A se vedea punctele 48-50 din prezentele concluzii.

[12] A se vedea punctul 44 din prezentele concluzii.

a faptului că desfășoară o activitate care urmărește să propună aderarea la o asigurare de grup (iar nu „încheierea de contracte de asigurare”) și că este considerată ea însăși de această instanță drept un „titular de poliță de asigurare” [13].

40. Înainte de a proceda la analiza pe fond a întrebării preliminare, trebuie să se examineze în continuare dacă o directivă, și care anume, este aplicabilă pârâtei, având în vedere domeniul lor de aplicare *ratione temporis* și *ratione materiae*.

A. Cu privire la aplicabilitatea ratione temporis a directivelor

41. Întrebarea adresată de instanța de trimitere se referă atât la Directiva 2002/92, cât și la Directiva 2016/97.

42. În principiu, dispozițiile primei directive au fost abrogate cu efect de la 23 februarie 2018, în temeiul articolului 44 din Directiva 2016/97. Până la această dată, statele membre erau obligate să transpună dispozițiile acestei din urmă directive, pentru a îndeplini obligația prevăzută la articolul 42 din aceasta. Începând de la 23 februarie 2018, dispozițiile de drept german care transpun această din urmă directivă sunt de asemenea în vigoare [14].

43. Acțiunea formulată de reclamanta din litigiul principal privește perioada aferentă lunii septembrie 2017, când dispozițiile de drept german care transpun Directiva 2002/92 erau încă în vigoare. Pe de altă parte, instanța de trimitere arată că acțiunea formulată de reclamantă poate fi admisă în cazul în care comportamentul pârâtei era nelegal la data la care a fost adoptat (și anume, în luna septembrie 2017) și, având în vedere jurisprudența națională, dacă este încă nelegal la data la care instanța de trimitere s-a pronunțat cu privire la acesta. Acest lucru explică motivele pentru care instanța de trimitere solicită Curții să interpreteze dispozițiile celor două directive și, în același timp, implică faptul că Curtea trebuie să răspundă la întrebarea preliminară adresată atât în măsura în care privește Directiva 2002/92, cât și în măsura în care privește Directiva 2016/97.

B. Cu privire la aplicabilitatea ratione materiae a directivelor

44. Rămâne să se examineze dacă activitatea pârâtei din litigiul principal aparține domeniului de aplicare material al Directivelor 2002/92 și 2016/97.

45. Pârâta din litigiul principal consideră că ea nu poate fi considerată „intermediar de asigurări” în sensul dispozițiilor menționate în cererea de decizie preliminară. Ea susține de asemenea că, având în vedere „modelul [său] economic”, ar putea fi calificată cel mult drept „intermediar de asigurări auxiliare” [articolul 2 alineatul (1) punctul 4 din Directiva 2016/97]. Protecția asigurătorie de care beneficiază clienții pârâtei este destinată să fie doar una dintre prestațiile pe care pârâta le propune acestora. În schimb, directiva nu are vocația de a se aplica „intermediarilor de asigurări auxiliare” în sensul articolului 1 alineatul (3) din aceasta. În susținerea acestui argument, pârâta face trimitere și la considerentul (12) al Directivei 2002/92, precum și la considerentul (14) al Directivei 2016/97.

[13] A se vedea punctul 55 din prezentele concluzii.

[14] A se vedea punctele 8 și din 9 prezentele concluzii.

46. Întrebarea adresată de instanța de trimitere nu privește articolul 1 alineatul (3) din Directiva 2016/97 și nici articolul 2 alineatul (1) punctul 4 din această directivă. Astfel cum am arătat deja la punctul 39 din prezentele concluzii, nimic nu permite să se considere că instanța de trimitere are în vedere posibilitatea ca pârâta din litigiul principal să fie calificată drept „intermediar de asigurări auxiliare” în sensul acestei din urmă dispoziții.

47. Cu toate acestea, propunem de asemenea să se admită argumentația pârâtei din litigiul principal. În esență, argumentația pârâtei se întemeiază pe două condiții independente una de cealaltă, care exclud aplicarea directivelor. Acestea se referă la caracterul „accesoriu” al contractelor de asigurare și la caracterul „ocazional” al activității pârâtei înseși.

48. În primul rând, noțiunea de „intermediar de asigurări auxiliare” nu figurează în Directiva 2002/92. Cu toate acestea, este adevărat că, în anumite cazuri, cele două directive nu se aplică persoanelor care desfășoară activități de intermediere (distribuție) de contracte de asigurare care au un caracter „complementar” [articolul 1 alineatul (2) litera (e) din Directiva 2002/92 și articolul 1 alineatul (3) din Directiva 2016/97].

49. Contrar celor susținute de pârâtă, pentru a se exclude aplicarea directivelor trebuie îndeplinite condiții suplimentare.

50. Chiar făcând abstracție de celelalte condiții prevăzute de dispozițiile celor două directive, este vorba aici despre o asigurare care completează serviciul prestat de furnizor, ce include, printre altele, riscul de neutilizare a unui alt serviciu sau riscurile legate de călătoria rezervată [15]. În schimb, este dificil să se vorbească despre existența unui risc de neutilizare a unui alt serviciu sau despre o călătorie „planificată” în cazul unei asigurări care se extinde la rambursarea cheltuielilor medicale și de transport ale persoanei care beneficiază de această protecție; prin însăși natura lor, este vorba despre evenimente imprevizibile.

51. În al doilea rând, „intermedierea de asigurări”, în sensul articolului 2 punctul 3 al treilea paragraf din Directiva 2002/92, nu [era] considerată „orice activitate care constă din […] furnizarea ocazională de informații în contextul unei alte activități profesionale, cu condiția ca scopul activității respective să nu fie acordarea de asistență unui client în vederea încheierea sau derulării unui contract de asigurare”. Considerentul (12) al acestei directive se referea de asemenea la excluderea respectivă. Ea este menționată și în considerentul (14) al Directivei 2016/97, iar în partea dispozitivă a acesteia, această excludere figurează la articolul 2 alineatul (2) litera (a).

52. Cu toate acestea, nimic nu indică faptul că pârâta din litigiul principal furnizează numai „ocazional” informații privind contractele de asigurare, cu ocazia unui alt tip de activitate profesională. Astfel, inclusiv atunci când descrie „modelul [său] de afaceri”, pârâta afirmă că activitățile în litigiu referitoare la un contract de asigurare de grup fac parte din prestațiile pe care le oferă cu regularitate clienților săi, dar numai pentru că, în opinia sa, acestea au un caracter „complementar”. Pe de altă parte, aceasta nu susține că activitățile respective constau numai în furnizarea de „informații generale” cu privire la produsele de asigurare.

53. În sinteză, nimic nu permite să se concluzioneze că - independent de veridicitatea caracterului „complementar” al asigurării de care beneficiază clienții pârâtei - Directivele 2002/92 și 2016/97 ar fi *a priori* inaplicabile *ratione materiae* împrejurărilor din litigiul principal.

[15] A se vedea articolul 1 alineatul (2) litera (e) din Directiva 2002/92 și articolul 1 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2016/97.

C. Cu privire la fondul cauzei

54. Pârâta poate fi considerată „intermediar de asigurări” în sensul Directivelor 2002/92 și 2016/97?

55. Îndoielile instanței de trimitere cu privire la posibilitatea de a răspunde afirmativ la această întrebare par să se întemeieze pe două chestiuni de drept care privesc în esență construcția juridică specifică a asigurărilor de grup. Îndoielile instanței de trimitere în această privință par în principiu să fie legate de următoarele chestiuni:

– în primul rând, dacă „aderarea la un contract de asigurare de grup” poate fi asimilată unei „încheieri a unui contract de asigurare” pentru a se stabili existența unui „intermedieri de asigurări” în sensul articolului 2 punctul 5 din Directiva 2002/92 și a unei „distribuții de asigurări” în sensul articolului 2 alineatul (1) punctul 1 din Directiva 2016/97 și,

– în al doilea rând, dacă, în sensul ambelor directive, „intermediarul de asigurări” trebuie să fie o persoană exterioară relației care rezultă din contractul de asigurare (inclusiv din contractele de asigurare de grup).

56. Exprimând îndoieli cu privire la poziția în care se află un „intermediar de asigurări” în afara raportului de asigurare, instanța de trimitere explică faptul că, în cadrul lucrărilor legislative menite să transpună dispozițiile Directivei 2002/92 în dreptul german, intermediarii de asigurări au fost definiți ca persoane care nu au ele însele calitatea de titular de poliță asigurare sau de asigurător. Această abordare se întemeia pe jurisprudența națională care în esență părea să prezume că intermediarul de asigurări este o entitate exterioară raportului ce rezultă din contractul de asigurare, chiar dacă în mod tradițional ea trebuie să acționeze cu obiectivul de a proteja asiguratul în calitatea sa de parte defavorizată în cadrul raportului de asigurare.

57. Pe de altă parte, în ceea ce privește în mod specific asigurarea de grup, din aceste lucrări legislative reiese de asemenea că titularii de polițe de asigurare nu sunt intermediari de asigurări în cazul în care garantează protecție asigurătorie unui cerc restrâns și predefinit (denumit în continuare „grup”) de persoane.

58. În plus, la elaborarea dispozițiilor care transpun Directiva 2016/97 în dreptul german, trebuia să se examineze dacă activitatea cu titlu oneros care constă în garantarea unei protecții asigurătorii nu trebuia calificată în mod clar drept formă de intermediere de asigurări supusă autorizării de către Camera de Comerț și Industrie competentă. În cele din urmă, dispozițiile GewO nu răspund totuși la această întrebare. Prin dispoziții distincte, legiuitorul german a impus persoanelor care încheie contracte de asigurare de grup o obligație de consiliere față de persoanele care aderă la această asigurare, precum și anumite obligații privind prima de asigurare. Cu toate acestea, nu rezultă, așa cum arată instanța de trimitere, că legiuitorul german a asimilat astfel statutul acestor persoane cu cel al intermediarilor de asigurări.

59. În consecință, după cum explică instanța de trimitere, se admite în general în jurisprudență și în doctrină că „titularul de poliță de asigurare care propune aderarea la un contract de asigurare de grup în schimbul unei remunerații nu poate fi calificat drept intermediar de asigurări, iar statutul său nu este similar cu cel al unui intermediar de asigurări”.

60. Cu toate acestea, instanța de trimitere ia act și de opinia exprimată de unii reprezentanți ai doctrinei, potrivit căreia o persoană care încheie un contract de asigurare de grup („titularul de poliță de asigurare de grup") poate fi calificată drept intermediar de asigurări în cazul în care încheie acest contract nu (numai) în interesul persoanelor asigurate [16], ci (și) în propriul interes economic; aceasta pare să sugereze că un astfel de contract ia forma unui contract-cadru [17].

61. În plus, instanța de trimitere face trimitere la opinia exprimată în jurisprudență și în doctrină, potrivit căreia obligația de a obține o autorizație de la Camera de Comerț și Industrie competentă trebuie să se aplice și situațiilor care urmăresc eludarea legii și evitarea obligației de a obține o autorizație.

62. Întrucât îndoielile instanței de trimitere se referă la natura specifică a contractelor de asigurare de grup, este necesar să se examineze ambele directive pentru a se stabili dacă legiuitorul Uniunii atribuie o semnificație juridică acestei caracteristici speciale [secțiunea 1]. Asemenea clarificări trebuie apoi să fie de natură să înlăture îndoielile instanței de trimitere cu privire la posibilitatea de a echivala aderarea la un contract de asigurare de grup cu încheierea unui contract de asigurare [secțiunea 2] și cu privire la poziția „intermediarului de asigurări" în afara raportului de asigurare [secțiunea 3].

1. Asigurarea de grup în temeiul Directivelor 2002/92 și 2016/97

a) Observații generale

63. Este adevărat că în partea dispozitivă a Directivelor 2002/92 și 2016/97 nu întâlnim nicio referire specifică la un contract de asigurare de grup.

64. Cu toate acestea, în cursul lucrărilor legislative consacrate Directivei 2016/97, în etapa în care s-a propus introducerea conceptului de „distribuție de asigurări" (și, în consecință, de „distribuitor de asigurări") [18], s-a propus de asemenea adăugarea considerentului (49), care a fost introdus fără modificări în textul adoptat al directivei. Deși nu este însoțit de o explicație detaliată, acest considerent precizează că, „[î]n cazul asigurărilor de grup, prin «consumator» ar trebui să se înțeleagă reprezentantul unui grup de membri care încheie un contract de asigurare în numele grupului de membri atunci când fiecare membru în parte nu poate lua separat decizia de a participa, cum ar fi unui regim de pensii ocupaționale" [19].

[16] Desigur, instanța de trimitere arată că este vorba despre încheierea unui contract „nu în interesul persoanelor asigurate", ci în interesul persoanei care încheie acest contract. Cu toate acestea, ea explică, prin intermediul exemplelor prezentate, că este vorba printre altele despre situații în care se încheie un contract de asigurare de grup „nu numai în interesul [persoanelor asigurate]".

[17] Susținătorii punctului de vedere prezentat de instanța de trimitere consideră că este vorba despre o acțiune în propriul interes economic în cazul în care „titularul poliței" primește o remunerație pentru fiecare aderare la o asigurare de grup („contract-cadru"); acesta are într-adevăr un interes economic propriu în a încuraja noi persoane să adere la o asigurare. Aceasta este situația în cazul unui „contract-cadru" propus de bănci cu privire la riscul ca împrumutul să nu poată fi rambursat ca urmare a decesului sau a unei invalidități. În schimb, încheierea unui contract de asigurare de grup nu este în interesul economic al unui „titular de poliță" în cazul asigurărilor de sănătate sau al asigurărilor de pensii pentru membrii unei asociații sau pentru angajații unui anumit angajator. În speță, nu este vorba despre obținerea unui beneficiu din protecția aferentă asigurării acestor persoane, ci despre negocierea celor mai bune condiții posibile pentru o astfel de protecție, în beneficiul acestor persoane.

[18] A se vedea anexa la nota de informare a Secretariatului General al Consiliului din 27 noiembrie 2015, 2021/0175 (COD).

[19] La a doua teză a considerentului (49) al Directivei 2016/97 se adaugă, pe de altă parte, că, „[i]mediat după înscrierea unui membru în asigurarea de grup, reprezentantul grupului ar trebui să prezinte, dacă este cazul, documentul de informare privind produsul de asigurare și informațiile privind conduita profesională a distribuitorului".

65. Directiva 2016/97 nu definește noțiunea de „consumator”[20] ca atare. Totuși, această noțiune este utilizată în mai multe dintre dispozițiile sale. În general, din această directivă reiese că obiectivul acesteia este tocmai protecția „consumatorului” și că privește utilizatorii de produse de asigurare și persoanele interesate să utilizeze astfel de produse [„să asigure riscuri”, a se vedea considerentul (51) al directivei], prin intermediul canalelor de distribuție care implică „distribuitori de asigurări”.

66. Se poate deduce de asemenea din a doua teză a considerentului menționat că, în cadrul unui contract de asigurare de grup pentru care nu se ia nicio decizie individuală de aderare, acesta este (în practică – poate fi) încheiat de „consumator” cu implicarea unui „distribuitor”[21], legiuitorul Uniunii referindu-se cu siguranță în acest caz la un distribuitor de asigurări. Acest lucru pare să conducă la concluzia că, în cazul asigurării de grup menționate în considerentul (49) al Directivei 2016/97, „consumatorul” nu este în principiu el însuși „distribuitor de asigurări”.

67. În lumina considerentului (49) menționat, se poate încerca să se formuleze o concluzie și mai largă, și anume că există alte „asigurări de grup” în care aderarea la contract nu este automată și depinde de decizia membrilor grupului. Se ridică problema dacă, în asemenea situații, există un „reprezentant al unui grup de membri” care nu este un „consumator” și care, prin urmare, ar putea fi considerat, cel puțin *a priori*, un „distribuitor de asigurări”.

68. Formularea unei astfel de concluzii prin interpretarea *a contrario* a unui considerent al directivei trebuie să fie precedată de o analiză aprofundată. În lipsa oricărei referiri la o asigurare de grup cu aderare voluntară în vreun considerent al directivei, pot apărea îndoieli cu privire la calificarea juridică a entităților care au calitatea de părți la un raport de asigurare. Acest lucru este valabil cu atât mai mult dacă se ține seama de faptul că directiva însăși nu definește noțiunea de „asigurare de grup” și, *a fortiori*, nu explică în textul său în ce constă o asigurare în care „[fiecare membru al grupului] nu poate lua separat decizia de a participa”.

b) Structura asigurării de grup în dreptul statelor membre

69. Diferența dintre contractele de asigurare de grup cu aderare obligatorie (care este automată, pe baza apartenenței la un anumit grup sau a survenirii anumitor circumstanțe ori a existenței unor caracteristici determinate, care rezultă de obicei din existența sau indică existența unei legături determinate cu persoana care a luat măsuri pentru a permite altor persoane să beneficieze de asigurare)[22] și contractele de asigurare de grup la care aderarea are caracter

[20] A se vedea de asemenea M. D. Weinberger, Scope of Protection: Is there a Ground for a Single Criterion? *European Financial Regulation: Levelling the Cross-Sectoral Playing Field*, red. V. Colaert, D. Busch, T. Incalza, Hart Publishing, Oxford – London – New York – New Delhi – Sydney, 2019, p. 299.

[21] A se vedea nota de subsol 19 din prezentele concluzii.

[22] Pentru a răspunde la îndoielile pe care le pot inspira împrejurările din cauza principală și care urmăresc să demonstreze caracterul artificial al distincției dintre asigurarea de grup cu aderare obligatorie și asigurarea de grup cu aderare voluntară, nu ar fi convingătoare argumentația pârâtei din litigiul principal întemeiată pe „modelul economic” și pe afirmația potrivit căreia aderarea la o asigurare de grup ar avea un caracter obligatoriu în măsura în care ar fi „obligatorie” pentru toți clienții săi care au încheiat cu aceasta un contract din care rezultă prestații de altă natură decât asigurarea (accesul la un centru de alertă telefonică etc.). Această argumentație ar trebui să se bazeze pe convingerea potrivit căreia circumstanța sau caracteristica comună beneficiarilor protecției asigurătorii este încheierea unui contract cu pârâta, tocmai pentru a obține, printre altele, protecția asigurătorie. În esență, aceasta ar însemna că respectivul caracter „obligatoriu” al aderării este rezultatul unei decizii voluntare de a încheia un acord tocmai pentru a obține această protecție. De aceea, ar fi dificil să se împărtășească punctul de vedere prezentat mai sus, potrivit căruia ar trebui să se invoce „modelul economic” al pârâtei.

voluntar – ceea ce pare să decurgă din considerentul (49) al Directivei 2016/97 – nu este străină doctrinei în materia dreptului asigurărilor și legislațiilor naționale, chiar dacă este adevărat că aceasta diferență dă naștere mai multor îndoieli [23].

70. În plus, la fel ca în cazul reglementării-tip de drept privat european [Draft Common Frame of Reference (Proiect de cadru comun de referință) (DCFR)] [24], a fost elaborat un model de reglementare privind principiile dreptului european al contractelor de asigurare [Principles of European Insurance Contract (PEICL)], utilizându-se metoda dreptului comparat [25]. În acest caz, o persoană care încheie un contract cu un asigurător pentru ca alte persoane să poată beneficia de protecție asigurătorie este denumită „organizatorul de grup”. Utilizarea unei asemenea noțiuni permite să se evite unele dificultăți terminologice și să se presupună *a priori* că „organizatorul de grup” astfel înțeles este „titularul poliței de asigurare” în temeiul dreptului asigurărilor sau „clientul”, respectiv „consumatorul”, în sensul Directivelor 2002/92 și 2016/97 [26]. Prin urmare, vom utiliza termenul „organizator de grup” în continuarea prezentelor concluzii.

71. În plus, în cadrul PEICL se face o distincție între un „contract de asigurare de grup fără adeziune” (membrii grupului sunt în mod automat afiliați pe baza anumitor caracteristici sau circumstanțe și fără posibilitatea de a refuza asigurarea) și un „contract de asigurare de grup cu adeziune” (membrii grupului aderă la asigurarea contractuală pe baza depunerii unei declarații de adeziune sau pentru că nu au refuzat o astfel de protecție asigurătorie).

72. Distincția stabilită de legislațiile naționale între asigurările de grup la care aderarea este obligatorie și asigurările de grup la care aderarea este voluntară poate influența de asemenea percepția raporturilor juridice care stau la baza acestor asigurări. În cazul în care aderarea la asigurare are caracter obligatoriu, protecția asigurătorie de care beneficiază membrii grupului rezultă din contractul de asigurare încheiat de organizatorul de grup cu asigurătorul. Organizatorul poate fi tratat ca un titular de poliță de asigurare. În schimb, în cazul în care aderarea la asigurare are caracter voluntar, organizatorul de grup încheie cu asigurătorul un contract-cadru în care se stabilesc condițiile în care protecția asigurătorie ia naștere ulterior prin încheierea unor contracte de asigurare de către persoanele afiliate înseși. În acest caz, ele au calitatea de titulari ai poliței, care beneficiază în același timp de protecție asigurătorie în calitate de persoane asigurate [27]. Desigur, este vorba despre o clasificare efectuată în lumina și pentru necesitățile normelor dreptului național în materie de asigurări. În principiu, îi revine acestuia sarcina de a determina cine este titularul poliței de asigurare.

[23] Desigur, după cum subliniază și guvernul italian, contractele de asigurare de grup nu constituie o categorie omogenă. Un contract de asigurare de grup este în esență un produs care rezultă dintr-o practică și ia diferite forme. Pe de altă parte, distincția mai nuanțată descrisă mai sus pare să fie acceptată, cel puțin în parte, în numeroase sisteme juridice ale statelor membre, de exemplu în Germania (a se vedea F. Herdter, *Der Gruppenversicherungsvertrag: Grundlagen und Ausgewählte Problemfelder*, VVW GmbH, Karlsruhe 2010, p. 14), Franța (J. Bigot, în: red. J. Bigot, *Traité de Droit des assurances. Le contrat d'assurance. Tome 3*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux Cedex, p. 6 și doctrina citată) sau Polonia [a se vedea M. Fras, *Umowa ubezpieczenia grupowego. Aspekty prawne*, Wolters Kluwer, Varșovia, 2015, p. 136 și urm.; a se vedea de asemenea hotărârea Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) din 12 ianuarie 2018, II CSK 222/17, LEX nr. 2446838].

[24] A se vedea *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition*, Ch. Von Bar, E. Clive, H. Schulte-Nölke și alții (red.), Sellier European Law Publishers, München, 2009, p. 7.

[25] *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*, J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss, L. Loacker (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, p. 57 și urm. Cu privire la acest model de reglementare și la relevanța sa pentru legislația națională privind contractele de asigurare, a se vedea în special D. Fuchs, Consistency of the European project PEICL with the Polish Civil Code in view of art. 807, în *Acta Iuris Stetinensis*, 2019, nr. 4, p. 90 și urm.

[26] Pe baza unei premise similare, această entitate poate fi denumită „operator” (de contract) de asigurare.

[27] A se vedea de asemenea doctrina citată la nota de subsol 23.

73. Trebuie subliniat că, în pofida numeroaselor similitudini, asigurarea de grup prezintă avantajul, în raport cu un pachet de asigurări individuale care ar putea fi încheiate de fiecare membru al grupului (sau de o altă persoană pentru fiecare membru al grupului), de a permite ca negocierea condițiilor asigurării să fie „centralizată” (în principiu, acest lucru nu se întâmplă în cazul unei asigurări individuale, încheierea contractului având de obicei un caracter de aderare) și, în același timp, de a permite persoanelor în cauză să obțină asigurarea în schimbul unei prime mai mici.

c) Asigurările de grup cu aderare obligatorie și voluntară în contextul Directivelor 2002/92 și 2016/97

74. Pentru a se furniza un răspuns la întrebarea preliminară, un aspect relevant este acela dacă, în cadrul Directivelor 2002/92 și 2016/97, este posibil să se pornească de la premisa distincției descrise mai sus dintre asigurările de grup cu aderare obligatorie și asigurările de grup cu aderare voluntară și, în cazul primelor dintre acestea, să fie calificați drept „clienți” („consumatori”) organizatorii de grup, iar în cazul celor din a doua categorie, să fie calificați drept „clienți” („consumatori”) persoanele care beneficiază de protecția asigurătorie (membrii grupului), ceea ce, în cazul celui de al doilea tip de asigurare de grup, ar deschide calea posibilității de a califica organizatorul de grup drept „intermediar de asigurări”.

75. De altfel, acest lucru este sugerat de considerentul (49) al Directivei 2016/97 și de interpretarea sa *a contrario*.

76. Această abordare se reflectă și în explicațiile instanței de trimitere care, la examinarea poziției exprimate de o parte a doctrinei cu privire la interpretarea noțiunii de „intermediar de asigurări”, menționează printre altele construcțiile juridice în care se încheie un „contract-cadru” [28].

77. În cadrul examinării acestei întrebări, trebuie să se țină seama de îndoielile instanței de trimitere, care privesc, în primul rând, posibilitatea de a asimila aderarea la un contract de asigurare de grup cu încheierea unui contract de asigurare și, în al doilea rând, faptul că „intermediarul de asigurări” se situează în afara raportului de asigurare.

2. Aderarea la asigurarea de grup

78. Instanța de trimitere arată că, în lumina constatărilor instanței de al doilea grad de jurisdicție, care nu sunt contestate în recurs, activitatea pârâtei nu privește „încheierea de contracte de asigurare”, ci intermedierea aderării la un grup și garantarea posibilității de a beneficia de protecția asigurătorie.

79. În plus, instanța de trimitere arată că modul de redactare a dispozițiilor de drept german care transpun Directivele 2002/92 și 2016/97 în dreptul național se referă numai la încheierea de contracte de asigurare. Refuzul de a califica pârâta drept „intermediar de asigurări” pare să decurgă, cel puțin într-o anumită măsură, din premisa că aderarea la o asigurare de grup nu poate fi asimilată (sau asimilată în fapt) cu „încheierea unui contract de asigurare”. Această abordare se reflectă și în observațiile scrise ale guvernului ceh, care adaugă că aderarea privește un contract de asigurare încheiat anterior de către organizatorul de grup cu asigurătorul.

[28] A se vedea punctul 60 din prezentele concluzii.

a) Interpretarea literală

80. Îndoielile instanței de trimitere par să se întemeieze pe convingerea că nucleul definiției noțiunilor de „intermediere de asigurări” din Directiva 2002/92 și de „distribuție de asigurări” din Directiva 2016/97 este o activitate care privește tocmai „încheierea de contracte de asigurare”.

81. Este adevărat că „activitățile” care constituie intermediere de asigurări („distribuția de asigurări”) se referă în principiu, cel puțin potrivit unei interpretări literale, la intermedierea „încheierii de contracte de asigurare”. Deși acest lucru nu aduce atingere în sine faptului că „aderarea la o asigurare de grup” intră sub incidența noțiunii „încheierea de contracte de asigurare”, Curtea a precizat deja că „activitățile” care constituie „intermediere de asigurări” – și, în consecință, și „distribuția de asigurări” în sensul Directivei 2016/97 – sunt formulate în termeni generali [29].

82. Cu toate acestea, în vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte [30].

b) Interpretarea sistematică

83. În ceea ce privește contextul, răspunsul la întrebarea adresată nu trebuie să piardă din vedere faptul că a califica o entitate drept „intermediar de asigurări” poate implica nu numai obligația de a obține o anumită autorizație [impusă de dreptul național, având în vedere că directivele se limitează, în ceea ce le privește, la obligația de înregistrare a unor astfel de entități; a se vedea articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2002/92 și articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2016/97], ci și anumite cerințe care i se impun acesteia.

84. Intermediarii de asigurări sunt supuși obligațiilor de informare (articolele 12 și 13 din Directiva 2002/92 și articolul 17 și următoarele din Directiva 2016/97), precum și obligațiilor de consiliere sau consultanță [articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2002/92 și articolul 20 din Directiva 2016/97] – deși numai în cazul acestei din urmă directive aceste obligații rezultă în mod expres din definiția „distribuției de asigurări”. Prin urmare, aceștia trebuie să aibă un nivel adecvat de cunoștințe și competențe [articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2002/92 și articolul 10 alineatul (1) din Directiva 2016/97]. În aceste condiții, ei sunt supuși unei asigurări obligatorii de răspundere civilă profesională. În același timp, nu este vorba despre o pură formalitate, deoarece valoarea garanției pentru fiecare cerere depusă nu poate fi mai mică de un milion de euro [articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2002/92; a se vedea de asemenea articolul 10 alineatul (4) din Directiva 2016/97]. Primele plătite acestora de către clienți sunt protejate [a se vedea articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2002/92 și articolul 10 alineatul (6) din Directiva 2016/97]. Intermediarilor li se impun de asemenea obligații legate de prevenirea conflictelor de interese [31].

85. Dacă Directivele 2002/92 și 2016/97 se au în vedere dintr-o perspectivă mai largă, se poate observa că acestea impun unui „intermediar de asigurări” anumite obligații ai căror beneficiari sunt persoanele interesate să încheie un contract de asigurare și să beneficieze de protecție

[29] Hotărârea din 31 mai 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag și alții. (C-542/16, EU:C:2018:369, punctul 53).

[30] Astfel, în ceea ce privește noțiunea de „intermediere de asigurări” prevăzută la articolul 2 punctul 3 din Directiva 2002/92, a se vedea Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții (C-555/11, EU:C:2013:668, punctul 21), și Hotărârea din 31 mai 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag și alții (C-542/16, EU:C:2018:369, punctul 39).

[31] Se urmărește evitarea conflictelor dintre intermediar și asigurător în cazul în care există legături între aceste entități. Într-o anumită măsură, acest lucru este permis chiar de Directiva 2016/97, întrucât o întreprindere de asigurare poate fi și „distribuitor de asigurări”.

asigurătorie sau persoanele care beneficiază deja de o astfel de protecție [32]. Cu alte cuvinte, utilizând terminologia directivelor, este vorba despre obligații ai căror beneficiari sunt „clienți” („consumatori”) [33].

86. Cerințele de informare și obligațiile de consultanță prevăzute de directive par a fi menite înainte de toate să permită „clienților” să decidă dacă să încheie un contract de asigurare prin intermediul unui canal de distribuție de asigurări care implică un intermediar de asigurări. Acest lucru este demonstrat de dispozițiile directivelor, care prevăd că intermediarii de asigurări trebuie să furnizeze clienților anumite informații „în timp util înainte de încheierea unui contract de asigurare” [articolul 18 litera (a) și articolul 19 din Directiva 2016/97].

87. Scopul furnizării acestor informații este de a evidenția că persoana în cauză are statutul de intermediar de asigurări (cu toate consecințele care decurg de aici, și anume în special obligația persoanei respective de a deține cunoștințele și competențele necesare pentru a se garanta că îndeplinește în mod corespunzător obligațiile de informare și consultanță care îi revin) și de a se asigura că nu există conflicte de interese care decurg din legăturile sale cu asigurătorul sau din modul în care este remunerată. De asemenea, scopul protecției primelor este de a evita ca intervenția unui terț (intermediarul de asigurări) să genereze riscul ca persoanele care plătesc prima și beneficiază de protecție asigurătorie să fie private de această protecție ca urmare a unei inacțiuni a terțului respectiv.

88. Aceasta conduce la concluzia că, în lumina interpretării lor sistematice, Directivele 2002/92 și 2016/97 urmăresc să reglementeze, înainte de toate, trei aspecte ale raportului dintre intermediarii de asigurări și persoanele interesate să obțină protecție prin intermediul canalelor de distribuție care implică astfel de intermediari, și anume cerințele de informare, protecția primelor de asigurare și garantarea protecției asigurătorii în ceea ce privește persoanele respective.

1) Obligațiile de informare

89. Persoanele care decid, în mod individual și voluntar, să adere la o asigurare de grup cu participarea cu titlu oneros a unui organizator de grup și care finanțează indirect prima de asigurare sunt expuse în principiu acelorași riscuri precum cele cu care se confruntă persoanele care încheie un contract individual de asigurare prin canale de distribuție care implică un intermediar de asigurări. Cerințele și obligațiile impuse intermediarilor de asigurări sunt cele pe care Directivele 2002/92 și 2016/97 urmăresc să le reglementeze, în lumina interpretării lor sistematice, și în ceea ce privește această primă categorie de persoane. Acest lucru pledează în favoarea unei interpretări a directivelor menționate care permite să se califice o astfel de aderare la asigurarea de grup drept „încheiere a unui contract de asigurare” în sensul definițiilor noțiunilor de „intermediere de asigurări” și de „distribuție de asigurări”.

90. În schimb, nu există riscuri analoge – sau cel puțin există un risc analog cu intensitate mult mai mică – în cazul asigurărilor de grup la care adeziunea este obligatorie. Acest lucru pledează în favoarea poziției potrivit căreia simpla obținere a unei protecții asigurătorii în temeiul asigurării de grup obligatorii și automate nu ar trebui să fie asimilată „încheierii unui contract de asigurare”.

[32] În ceea ce privește dreptul german, astfel cum se subliniază în doctrină, obligațiile intermediarilor de asigurări (în sens larg, persoane care desfășoară o activitate de intermediere de asigurări) față de titularii polițelor sunt reglementate în afara GewO. A se vedea R. Koch, *Insurance Law in Germany*, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn 2018, p. 269.

[33] A se vedea de asemenea punctul 65 din prezentele concluzii.

91. Desigur, poate exista o situație în care însăși aderarea la o asigurare este obligatorie și automată ca urmare a apartenenței la un anumit grup sau a survenirii anumitor circumstanțe ori a existenței anumitor caracteristici. În același timp însă, membrii grupului au la dispoziție posibilitatea de a beneficia de anumite opțiuni și de a extinde sau reduce protecția asigurătorie. Într-o astfel de situație, riscurile deja menționate sunt actualizate și pot fi considerate ca intrând sub incidența „încheierii unui contract de asigurare” [34]. Or, nu aceasta este situația în prezenta cauză.

2) Prima de asigurare

92. Nu poate suscita îndoieli nici faptul că clienții pârâtei din litigiul principal finanțează în mod indirect și o primă de asigurare în schimbul protecției aferente riscurilor lor.

93. Instanța de trimitere precizează că activitatea pârâtei din litigiul principal constă în a acționa ca intermediar pentru adeziunea la grup și garantarea posibilității de a beneficia de protecție asigurătorie. Pârâta este cea care plătește primele datorate asigurătorului. Membrii grupului plătesc o remunerație pentru protecția asigurătorie oferită.

94. Aceste elemente conduc la concluzia că membrii grupului finanțează prima de asigurare. Astfel, este dificil să se presupună că protecția asigurătorie este furnizată cu titlu gratuit sau este finanțată în mod independent și fără ca pârâta din litigiul principal să perceapă vreun avantaj. Cu toate acestea, membrii grupului fac acest lucru în mod indirect, cu implicarea organizatorului de grup, ceea ce corespunde, de altfel, rolului de „intermediar de asigurări” prevăzut de directive. Desigur, acestea impun statelor membre să instituie măsuri de protecție a clienților/consumatorilor în contextul transferului primelor de către intermediarii de asigurări către asigurători [35].

3) Riscul asigurat

95. În contextul prezentei cauze, nu este foarte clar al cui anume risc este acoperit prin asigurarea de grup. Acest aspect ridică problema dacă persoanele cărora pârâta din litigiul principal le adresează oferta aderă efectiv la asigurarea de grup care le privește („încheie un contract de asigurare”). Cu alte cuvinte, se ridică problema dacă este vorba despre un risc care privește în mod direct membrii grupului și este legat de costul tratamentului medical necesar și al transportului sau dacă există riscul ca pârâta să fie obligată să suporte aceste cheltuieli.

96. Nu este însă vorba despre o neclaritate izolată, ci mai degrabă despre un fenomen care se produce uneori în contextul asigurării de grup ca urmare a specificității sale.

97. În orice caz, instanța de trimitere precizează că, pe baza unei asigurări de grup, „clienții pârâtei din litigiul principal” au protecție asigurătorie împotriva riscurilor care îi afectează [36].

[34] Acest lucru ar putea conduce la concluzia că, într-o astfel de situație, suntem în prezența unei activități care intră sub incidența „intermedierii de asigurări” și în cea a „distribuției de asigurări”. În orice caz, acest lucru nu ar pleda în sine în favoarea ideii de a impune unei persoane care desfășoară această activitate toate obligațiile prevăzute de directive. Acestea sunt impuse „intermediarilor de asigurări” care desfășoară astfel de activități „în schimbul unei remunerații”. A se vedea punctul 128 din prezentele concluzii.

[35] A se vedea articolul 4 alineatul (4) din Directiva 2002/92 și articolul 10 alineatul (6) din Directiva 2016/97.

[36] A se vedea punctul 13 din prezentele concluzii.

98. Ca răspuns la o întrebare adresată în ședință cu privire la natura asigurării de grup în prezenta cauză și la obiectul riscului asigurat, pârâta din litigiul principal a arătat că membrii grupului (denumiți în continuare „persoanele asigurate”) primesc prestații de la asigurător. Deși pârâta din litigiul principal participă la compensarea daunelor, toate serviciile de asigurare sunt furnizate membrilor grupului: acest aspect rezultă din asigurarea de grup și din cesiunea prevăzută de aceasta către membrii respectivi. Astfel, indiferent de aspectul privind persoana al cărei risc este acoperit din punctul de vedere tehnic și juridic al noțiunii, protecția asigurătorie este acordată din punct de vedere funcțional membrilor grupului ca și cum asigurarea ar privi riscuri care îi afectează în mod direct. Cu alte cuvinte, ca și cum, prin adeziunea la o asigurare de grup, acestea ar fi încheiat un contract pentru asigurarea acestor riscuri.

4) Concluzie intermediară privind interpretarea sistematică

99. În sinteză, din punct de vedere funcțional, aderarea individuală și voluntară la o asigurare de grup, care implică obligația indirectă de a finanța prima de asigurare, nu pare să se distingă de încheierea unui contract de asigurare, înțeleasă în mod tradițional, în măsura în care permite să se excludă persoanele care aderă la o astfel de asigurare din categoria beneficiarilor protecției prevăzute de Directivele 2002/92 și 2016/97. În lumina interpretării lor sistematice, directivele urmăresc să reglementeze cerințele și obligațiile care revin intermediarilor de asigurări și în ceea ce privește persoanele care aderă la o astfel de asigurare de grup.

100. Concluziile care decurg dintr-o interpretare sistematică a celor două directive pledează în favoarea unei interpretări a dispozițiilor acestora în sensul că activitatea care constă în a permite terților să obțină protecție asigurătorie ca urmare a aderării la un contract de asigurare de grup, care are loc prin aderare individuală și voluntară și în cadrul căreia aceste persoane finanțează indirect prima de asigurare, intră sub incidența noțiunilor de „intermediere de asigurări” și de „distribuție de asigurări”.

101. O interpretare teleologică a noțiunilor menționate în întrebarea preliminară conduce la aceleași concluzii.

c) Interpretarea teleologică

102. Curtea a statuat în jurisprudența sa că noțiunea de „intermediere de asigurări” din Directiva 2002/92 (și, prin urmare, și noțiunea de „distribuție de asigurări” din Directiva 2016/97), precum și noțiunile care delimitează domeniul său de aplicare *ratione personae* trebuie interpretate în sensul că nu se opun realizării obiectivelor acestei directive [37]. Obiectivul este, în primul rând, de a realiza o piață unică a serviciilor de asigurare prin eliminarea obstacolelor în calea libertății de stabilire și a liberei prestări a serviciilor, în al doilea rând, de a asigura egalitatea de tratament între toate categoriile de intermediari de asigurări [38] și, în al treilea rând, de a îmbunătăți protecția consumatorilor [39] astfel încât să se asigure un „nivel ridicat” de protecție [40].

[37] A se vedea Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții (C-555/11, EU:C:2013:668, punctul 28). A se vedea de asemenea Hotărârea din 31 mai 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag și alții (C-542/16, EU:C:2018:369, punctul 42).

[38] A se vedea Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții (C-555/11, EU:C:2013:668, punctul 29).

[39] A se vedea Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții (C-555/11, EU:C:2013:668, punctul 27).

[40] Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții (C-555/11, EU:C:2013:668, punctul 30).

103. În ceea ce privește primele două obiective menționate mai sus, desfășurarea activității de intermediere de asigurări cu privire la același tip de contract de asigurare ar trebui să facă obiectul aceluiași regim juridic. În acest mod, nu numai că se creează condițiile pentru stabilirea și buna funcționare a unei piețe unice a serviciilor de asigurări, ci se mai îndeplinește și obiectivul de a asigura, astfel cum reiese din considerentul (9) al Directivei 2002/92 și din considerentul (5) al Directivei 2016/97, egalitatea de tratament între toate categoriile de intermediari de asigurări [41].

104. În lipsa unor diferențe funcționale suficient de importante între încheierea unui contract individual de asigurare și accesul la o asigurare de grup, individuală și voluntară [42], nu există niciun motiv pentru care terții implicați în încheierea primelor contracte să fie considerați intermediari de asigurări, în timp ce persoanele implicate în organizarea aderării la cele din urmă contracte nu ar fi considerate astfel de intermediari. Acestea oferă *de facto*, din punctul de vedere al beneficiarilor de protecție asigurătorie, un produs de asigurare concurent.

105. În schimb, în ceea ce privește obiectivul de îmbunătățire a protecției consumatorilor, având în vedere riscurile cu care se pot confrunta persoanele care încheie sau doresc să încheie o asigurare de grup cu aderare voluntară și a căror situație nu diferă de riscurile actuale în situația tradițională în care se încheie un contract individual de asigurare, realizarea acestui obiectiv impune ca organizatorul de grup care încheie un contract cu un asigurător să poată fi cel puțin considerat „intermediar de asigurări”. Astfel, în lumina unei interpretări teleologice, activitatea care constă în a permite aderarea individuală și voluntară la o asigurare de grup poate fi considerată „încheierea unui contract de asigurare” în sensul definiției noțiunilor „intermediere de asigurări” din Directiva 2002/92 și „distribuție de asigurări” din Directiva 2016/97.

106. Concluziile clare deduse din interpretarea sistematică [43] și teleologică [44] permit, așadar, să se considere că chiar și aderarea individuală și voluntară la o asigurare de grup, cu intervenția unui organizator de grup, de către o persoană care finanțează indirect prima de asigurare constituie o „încheiere a unui contract de asigurare” în sensul definițiilor noțiunilor de „intermediere de asigurări” și de „distribuție de asigurări”.

107. Rămâne să se examineze dacă se opune calificării unui astfel de organizator de grup drept „intermediar de asigurări” faptul că acesta este considerat a fi o entitate care joacă rolul de „titular de poliță de asigurare” în temeiul dreptului național în materie de asigurări.

3. Intermediarul ca entitate exterioară raportului care decurge din contractul de asigurare

108. Referindu-se la constatările instanței de al doilea grad de jurisdicție, care nu au fost contestate în recurs, instanța de trimitere precizează că pârâta din litigiul principal este un „titular de poliță de asigurare”. Aceasta plătește primele datorate asigurătorului. Membrii grupului îi plătesc o remunerație pentru protecția asigurătorie furnizată.

109. În acest context, se ridică problema dacă Directivele 2002/92 și 2016/97 impun ca „intermediarul de asigurări” să fie un terț în raportul juridic din care rezultă protecția conferită de asigurare. În speță, această chestiune se rezumă în esență la aspectul dacă, în cazul unei asigurări de grup, a considera organizatorul de grup drept un „titular de poliță de asigurare” în lumina

41 A se vedea prin analogie Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții. (C-555/11, EU:C:2013:668, punctul 29).

42 A se vedea punctele 89 și 99 din prezentele concluzii.

43 A se vedea punctul 100 din prezentele concluzii.

44 A se vedea punctele 103 și 105 din prezentele concluzii.

calificării adoptate în temeiul legislației naționale aplicabile în materie de asigurări se opune posibilității ca organizatorul de grup să fie considerat „intermediar de asigurări” în sensul celor două directive.

110. Amintim că din explicațiile furnizate de instanța de trimitere pare să reiasă că această poziție prevalează în jurisprudența și în doctrina germană [45], chiar dacă instanța de trimitere subliniază de asemenea un punct de vedere doctrinal contrar și care permite ca organizatorul de grup să fie considerat „intermediar de asigurări” în cadrul unei asigurări de grup cu aderare voluntară [46].

111. Asociația reclamantă, guvernele german și italian, precum și Comisia Europeană par să susțină acest din urmă punct de vedere doctrinal și susțin în esență că un organizator de grup în cadrul asigurărilor cu aderare voluntară, care acționează în schimbul unei remunerații, poate fi considerat un „intermediar de asigurări”.

112. La rândul său, guvernul ceh precizează printre altele [47] că „intermediarul de asigurări” trebuie să fie o entitate exterioară (un „terț”) contractului de asigurare. Acest guvern adaugă că simplul fapt că pârâta din litigiul principal este remunerată de clienții săi nu înseamnă că aceasta acționează „în schimbul unei remunerații”.

113. Pârâta din litigiul principal își menține poziția în acest sens. În favoarea acestei poziții pledează considerentele (11) ale Directivelor 2002/92 și, respectiv, 2016/97, care prevăd că „[aceste directive] ar trebui să se aplice persoanelor a căror activitate constă în prestarea de servicii de intermediere de asigurări [distribuție de asigurări] în favoarea unor terți […]”.

114. În opinia noastră, modul de redactare a acestor considerente nu este suficient în sine pentru a înlătura îndoielile instanței de trimitere. Aceste considerente constituie o parte lipsită de caracter normativ a directivei. În schimb, cuvântul „intermediere” ca atare pare să descrie o activitate care constă printre altele în a pune în legătură, în sens juridic, cel puțin două entități „exterioare” față de persoana intermediarului însuși.

115. În contextul Directivelor 2002/92 și 2016/97, este vorba însă despre a pune în legătură „clienții” și „întreprinderile de asigurare” [48].

116. Pe de altă parte, nu rezultă că trebuie să se echivaleze în mod automat noțiunea de „client” și cea de „titular de poliță de asigurare” și, pe această bază, orice persoană considerată un „titular de poliță de asigurare” în temeiul dreptului național în materie de asigurări ar trebui să fie exclusă din categoria persoanelor care pot fi „intermediari de asigurări”.

117. În primul rând, legiuitorul Uniunii nu utilizează întâmplător noțiunea de „client” („consumator”) în cadrul celor două directive și, în această privință, nu face trimitere expresă la dreptul național sau la calificările juridice adoptate în temeiul acestuia.

45 A se vedea punctele 56-59 din prezentele concluzii.

46 A se vedea punctul 60 din prezentele concluzii.

47 A se vedea punctul 79 din prezentele concluzii.

48 De altfel, această concluzie reiese deja din definiția noțiunilor a căror interpretare este solicitată de instanța de trimitere. Astfel, din articolul 2 punctul 3 al treilea paragraf din Directiva 2002/92 se poate deduce că „intermedierea de asigurări” este o activitate care vizează „acordarea de asistență unui client”. Această dispoziție prevede că „[n]u se consideră a fi intermediere de asigurări furnizarea ocazională de informații în contextul unei alte activități profesionale, *cu condiția ca scopul activității respective să nu fie acordarea de asistență unui client* în vederea încheierii sau derulării unui contract de asigurare […]” (sublinierea noastră). O imagine similară reiese din definiția noțiunii de „distribuție de asigurări” din Directiva 2016/97.

118. În al doilea rând, într-o hotărâre recentă, Curtea a statuat deja că, în cazul asigurărilor de viață cu capital variabil legate de un fond de investiții, „întreprinderea titulară a poliței de asigurare”, care, utilizând terminologia utilizată în prezentele concluzii, este un organizator de grup, este supusă anumitor obligații care decurg din calificarea sa drept „intermediar de asigurări” în sensul Directivei 2002/92 [49].

119. În al treilea rând, noțiunea de „client” („consumator”) poate părea, *a priori*, să aibă o anumită legătură cu noțiunea de „titular de poliță de asigurare”.

120. Cu toate acestea, în contextul Directivelor 2002/92 și 2016/97, noțiunea de „client” („consumator”) trebuie să includă și persoanele care sunt interesate numai de obținerea statutului de „titular de poliță de asigurare”. În lumina definiției lor, noțiunile de „intermediere de asigurări” și de „distribuție de asigurări” includ și activitățile întreprinse înainte de încheierea unui contract de asigurare. Legătura dintre noțiunile de „client” („consumator”) și de „titular de poliță de asigurare” este astfel întreruptă. Acest lucru este cu atât mai adevărat dacă se are în vedere că noțiunea de „titular de poliță”, care nu apare deloc în Directiva 2002/92, este utilizată în Directiva 2016/97, într-un mod inconsecvent, în principiu numai în contextul specific al „potențialilor titulari de polițe” [articolul 2 alineatul (2) literele (c) și (b)]. Ea apare de asemenea, cu o inconsecvență similară, în anexa la această directivă, în contextul prezentării cunoștințelor și aptitudinilor minime impuse intermediarilor de asigurări.

121. În al patrulea rând, este adevărat că, în Hotărârea EEAE și alții [50], Curtea precizat că Directiva 2002/92 (și, așadar, *a fortiori*, Directiva 2016/97) are ca obiect „asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor pe piața asigurărilor, și anume a titularilor de polițe”. În schimb, Curtea a utilizat aici noțiunea de „consumator”, iar nu pe cea de „client”. În același timp, din această constatare a Curții nu rezultă că obiectivul directivei nu este de a proteja alte persoane decât „titularul poliței de asigurare”. Pe de altă parte, în Hotărârea Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag și alții [51], pronunțată de asemenea în contextul Directivei 2002/92, Curtea, pentru a defini „contractul de asigurare” la care se raportează activitatea unui „intermediar de asigurări” în sensul acestei directive, a utilizat noțiunea de „operațiune de asigurare”, care, prin însăși natura sa, implică „existența unui raport contractual între prestatorul serviciului de asigurare și persoana ale cărei riscuri sunt asigurate prin asigurare, și anume asiguratul”.

122. Jurisprudența Curții confirmă astfel că configurațiile personale care rezultă din asigurări sunt adesea complexe și se caracterizează prin prezența mai multor entități a căror situație juridică în materie de asigurări este influențată de aceste configurații personale. Rezultă, uneori, că ipoteza potrivit căreia o noțiune determinată de drept al Uniunii, care face obiectul unei armonizări prin intermediul Directivelor 2002/92 și 2016/97, și care trebuie să corespundă unei noțiuni de drept al asigurărilor – care nu face întotdeauna obiectul unei armonizări în acest domeniu sau cel puțin nu este armonizată prin intermediul acestor directive – ar putea conduce la rezultate dificil de conciliat cu obiectivele directivelor menționate.

123. În al cincilea rând, argumentul întemeiat pe existența unei legături strânse între calificarea drept „titular de poliță”, în sensul dispozițiilor dreptului național în materie de asigurări care nu transpun Directivele 2002/92 și 2016/97, pe de o parte, și calificarea drept „client”, în sensul acestor directive, pe de altă parte, ar trebui cu atât mai mult să dea naștere unor îndoieli serioase

[49] A se vedea Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „unit-linked”) (C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctele 87 și 91).

[50] Hotărârea din 17 octombrie 2013, EEAE și alții (C-555/11, EU:C:2013:668, punctul 30).

[51] Hotărârea din 31 mai 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag și alții (C-542/16, EU:C:2018:369, punctul 50).

în contextul asigurării de grup. După cum reiese din observațiile prezentate la punctele 60 și 69 din prezentele concluzii, însăși chestiunea calificării entităților implicate în relațiile care decurg din asigurarea de grup este problematică și suscită numeroase îndoieli atât în ceea ce privește construcția juridică în sine, cât și în ceea ce privește terminologia. Nu este clar dacă, în cadrul asigurării de grup cu aderare obligatorie, membrii grupului sunt tratați ca un „titular de poliță", iar nu ca un organizator de grup. Calificarea contractului încheiat de organizatorul de grup cu titularul poliței de asigurare este de asemenea ambiguă. În realitate, distincția dintre asigurarea de grup cu aderare obligatorie și asigurarea de grup cu aderare voluntară este mai degrabă o încercare de a propune o construcție juridică care să clarifice funcționarea asigurării de grup, care este o creație a practicii, astfel încât să se garanteze în același timp protecția beneficiarilor protecției asigurătorii.

124. Calificarea anumitor entități implicate în raporturile de asigurare de grup („titular de poliță", „membru al grupului" etc.) nu ar trebui, așadar, să se opună aplicării dispozițiilor directivelor în conformitate cu concluziile deduse din interpretarea lor sistematică și teleologică în ceea ce privește noțiunile de „intermediar de asigurări" sau de „client".

125. În al șaselea rând, în ceea ce privește prezenta cauză, nu poate fi exclus ca, având în vedere complexitatea configurațiilor personale ce caracterizează asigurările de grup, calificarea pârâtei din litigiul principal drept „titularul poliței" de către instanța de trimitere să decurgă în parte din faptul că, în cadrul unui recurs, aceasta este ținută de constatările necontestate ale instanței de al doilea grad de jurisdicție.

126. În schimb, simplul fapt că instanța de trimitere admite posibilitatea de a se răspunde la întrebarea preliminară în spiritul unei opinii minoritare a unei părți a doctrinei poate însemna că ipoteza că pârâta este un „titular de poliță" în temeiul dreptului național în materie de asigurări nu se opune constatării că pârâta nu este „client" în sensul Directivelor 2002/92 și 2016/97, ci ar trebui considerată „intermediar de asigurări". În memoriul său în replică prezentat în ședință, pârâta din litigiul principal a arătat, pe de altă parte, că nu este „consumatorul unui contract de asigurare", chiar dacă a semnat acest contract și a acționat în calitate de titular de poliță de asigurare în raportul său cu asigurătorul.

127. Având în vedere considerațiile expuse anterior, dispozițiile Directivelor 2002/92 și 2016/97 trebuie interpretate în sensul că un organizator de grup considerat „titular de poliță" în sensul dispozițiilor naționale de drept al asigurărilor, care nu constituie o transpunere a acestor directive, poate fi considerat un „intermediar de asigurări" în sensul acestor directive în cazul în care desfășoară, „în schimbul unei remunerații", activități de „intermediere de asigurări" și de „distribuție de asigurări".

128. În ceea ce privește îndoielile exprimate în această privință de guvernul ceh, este suficient să se sublinieze că, în ambele directive, noțiunea de „în schimbul unei remunerații" este înțeleasă în sens larg [52]. În schimb, trebuie amintit că o persoană care desfășoară activități care se încadrează pe deplin în definițiile noțiunilor de „intermediere de asigurări" și de „distribuție de asigurări" nu poate fi calificată drept „intermediar de asigurări" și nu poate fi supusă obligațiilor aferente în cazul în care nu desfășoară aceste activități „în schimbul unei remunerații".

[52] A se vedea considerentul (11) al Directivei 2002/92 și articolul 2 alineatul (1) punctul 9 din Directiva 2016/97.

129. Având în vedere concluziile deduse din analiza îndoielilor instanței de trimitere cu privire la „aderarea la o asigurare de grup”[53] și cele care rezultă din analiza poziției intermediarului în afara raportului de asigurare[54], propunem Curții să răspundă la întrebarea adresată de instanța de trimitere că articolul 2 punctele 3 și 5 din Directiva 2002/92 și articolul 2 alineatul (1) punctele 1, 3 și 8 din Directiva 2016/97 trebuie interpretate în sensul că este un „intermediar de asigurări” în înțelesul acestor directive o persoană fizică sau juridică ce deține, în calitate de titular de poliță, o asigurare încheiată cu o întreprindere de asigurări împotriva riscurilor de boală în străinătate, precum și o asigurare a costurilor aferente returnării la domiciliu din străinătate și din interiorul țării, ca asigurare de grup pentru clienții săi, care oferă acestor persoane posibilitatea de a se înscrie ca membri, ceea ce le dă dreptul să beneficieze de prestații de asigurare în cazul unei îmbolnăviri sau al unui accident în străinătate, și care primește de la persoanele devenite membre o remunerație în schimbul protecției asigurătorii dobândite, membrii finanțând indirect prima de asigurare. Nu se opune unei asemenea calificări faptul că această persoană este considerată ca fiind un „titular de poliță de asigurare” în temeiul dreptului național în materie de asigurări.

V. Concluzie

130. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) după cum urmează:

Articolul 2 punctele 3 și 5 din Directiva 2002/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 9 decembrie 2002 privind intermedierea de asigurări și articolul 2 alineatul (1) punctele 1, 3 și 8 din Directiva (UE) 2016/97 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 ianuarie 2016 privind distribuția de asigurări trebuie interpretate în sensul că este un „intermediar de asigurări” în înțelesul acestor directive o persoană fizică sau juridică ce deține, în calitate de titular de poliță, o asigurare încheiată cu o întreprindere de asigurări împotriva riscurilor de boală în străinătate, precum și o asigurare a costurilor aferente returnării la domiciliu din străinătate și din interiorul țării, ca asigurare de grup pentru clienții săi, care oferă acestor persoane posibilitatea de a se înscrie ca membri, ceea ce le dă dreptul să beneficieze de prestații de asigurare în cazul unei îmbolnăviri sau al unui accident în străinătate, și care primește de la persoanele devenite membre o remunerație în schimbul protecției asigurătorii dobândite, membrii finanțând indirect prima de asigurare. Nu se opune unei asemenea calificări faptul că această persoană este considerată ca fiind un „titular de poliță de asigurare” în temeiul dreptului național în materie de asigurări.

[53] A se vedea punctul 106 din prezentele concluzii.

[54] A se vedea punctul 127 din prezentele concluzii.